

Scriptures

Assaig Una obra indispensable per entendre com els intel·lectuals als dos costats del riu Ebre van viure, entre el 1860 i el 1960, les grans qüestions culturals, des de la descomposició de l'Estat fins a l'auge de l'europeisme

Catalunya i Espanya: vincles i tensions culturals

Retrat d'Adolfo Sotelo Vázquez, degà de la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona

MANÉ ESPINOSA

Adolfo Sotelo Vázquez
De Cataluña y España. Relaciones culturales y literarias (1868-1960)

UNIVERSITAT DE BARCELONA
626 PÀGINES
35 EUROS

MAURICIO BACH

Davant d'un llibre amb un títol d'aquestes característiques d'entrada algú es podria témer el pitjor: una nova aportació –*más madera, más madera!*, que cridava Groucho– a aquesta mena de subgènere en què s'ha convertit l'assaig polític sobre les relacions Catalunya-Espanya, en el qual, tret d'honroses i escasses excepcions, abunden l'oportunisme i el pamflet, la cridòria incendiària i la manipulació graciosa. *Cosas veredes, amigo Sancho*, que deia Cervantes.

Però, més que oportunista, el volum de Sotelo Vázquez és oportú. I sobretot rigorós, assossegat, reflexiu, sense pretensions de convertir-se en el llibre vermell del patriota ni d'un costat ni de l'altre, perquè, tal com aclareix el subtítol –*Relaciones culturales y literarias (1868-1960)*–, aborda el tema Catalunya-Espanya en un marc molt concret, sense vocació d'adoctrinar ningú, sinó amb el simple –i noble– objectiu d'analitzar uns vincles que han estat al llarg del temps complexos, de ve-

gades tensos i en els millors moments enriquidors. Encara que el cert és que quan un llegeix els escrits inclosos al llibre d'escriptors com Menéndez Pidal, Unamuno o Maragall, constata que fa cosa d'un segle ja estaven donant la llaua amb la necessitat de ser més europeus, la descomposició d'Espanya, el greuge del concert basc... i, com a *El día de la marmota*, es té la incòmoda sensació de viure en un bucle.

De Cataluña y España se cenyeix a un marc temporal que va

PATROCINAT PER

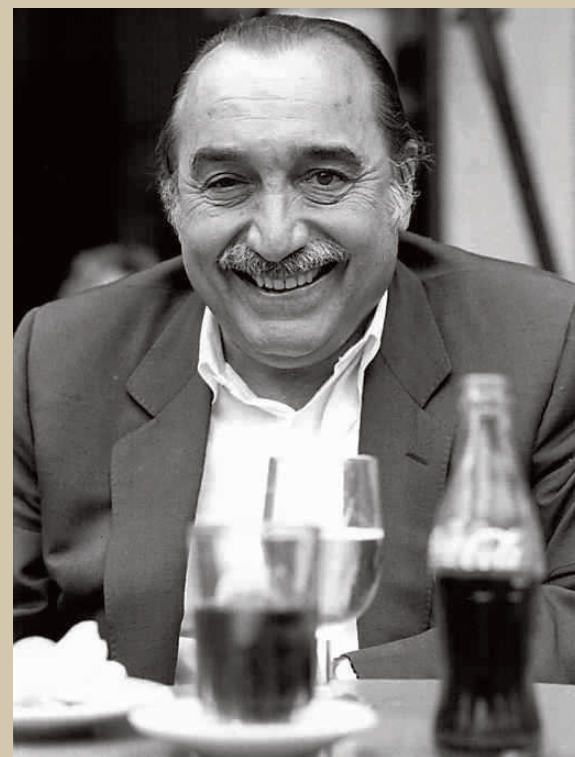
Batecs

Memòries amb Coca-Cola

SERGIO VILA-SANJUÁN

Francisco –Paco– Daurella és conegut en àmbits econòmics per haver estat molt de temps l'home fort de Coca-Cola a Catalunya. Però la seva personalitat ofereix altres aspectes. Col·leccionista d'art, va impulsar la fundació Fran Daurel, amb seus al Poble Espanyol de Montjuïc i a Aravaca. I és també un tenaç autor *amateur* que s'ha autoeditat –amb aquest pseudònim abreujat i inequívoc de Fran Daurel– deu llibres, entre ells diverses novel·les (de les quals en vaig llegir una, força amena i d'un cosmopolitisme insòlit) i alguns relats històrics (sobre Lafayette, Marc Aureli o Muza). Ara publica un epistolari, *33 cartas de un amigo*, que en realitat constitueix una mena de memòries disfressades.

El 1950 el pare de l'autor, distribuïdor de bacallà i propietari d'una petita indústria de begudes, va aconseguir la concessió per a Catalunya i Andorra de la Coca-Cola, ja aleshores producte universal. Amb el temps i la bona gestió, el negoci dels Daurella es va anar ampliant, a través de la companyia Cobega, a les Canàries, Aragó, Portugal i diversos països africans. Paco Daurella ha estat successivament director, vicepresident i president de Cobega fins a la seva jubilació. En aquest llibre explica moltes històries relatives a la Coca-Cola: el seu origen; la seva implantació a Espanya, amb l'aterratge de consellers dels Estats Units; els seus directius (com el famós Roberto Goizueta); la construcció de “la millor planta embotelladora d'Europa” a Barcelona; algunes tensions (una vegada va aparèixer un ratolí dins d'una ampolla de Coca-Cola a Bocaccio...) Per decep-

Francisco Daurella en els anys vuitanta

GUILLERMINA PUIG

ció meva, la seva franquesa no arriba fins al punt de revelar la famosa fórmula secreta de la beguda.

Daurella, doncs, no ho explica tot però relata coses interessants: el seu pas pel món de la banca, del qual deixa veure algun petit escàndol i algun secret suís; el seu monarquisme actiu; la seva presidència del club de golf El Prat; i, encara que amb comptagotes, aspectes de la seva vida privada, amb èpoques de relaxament abans de tornar a l'estabilitat conjugal i la missa de diumenge. Retrata l'elit econòmica catalana, les seves relacions familiars, la seva emprenedoria; també el pas del calvinisme del vidu Rius i la generació anterior a la seva, a l'hedonisme desacomplexat dels anys setanta. Un document singular.

des de la Renaixença fins al franquisme i, com el mateix autor revela en el pròleg, reuneix una sèrie d'assajos i conferències escrits al llarg dels últims quinze anys, alguns dels quals han estat lleugerament retocats per a ser inclosos aquí. Aquestes peces es complementen amb la incorporació de textos originals dels escriptors abordats, des d'articles a la premsa de l'època fins a cartes, que enriqueixen i il·lustren les indagacions de Sotelo. La manera en què ha construït el volum fa que no pretengui ser –com també s'aclareix en el pròleg– una visió panoràmica completa del tema, sinó una successió de vinyetes centrades en moments i figures especialment rellevants que, encara que d'una manera fragmentària, tracen un recorregut cronològic per les relacions culturals i intel·lectuals entre Catalunya i Espanya al llarg d'un segle.

El llibre s'obre amb un text dedicat a Bartrina –i la seva connexió amb Valentí Almirall– i a continuació ve un capítol especialment remarcable entorn de la figura de Narcís Oller i la seva relació epistolar amb diversos autors en llengua castellana, que il·lustra molt bé la rellevància ja en aquella època del “conflicte lingüístic”. Galdós, que l'admira i vol que tingui més lectors, li escriu: “Es tontísimo que escriba usted en catalán, deje usted a los poetas que se encarguen de esto. La novela debe ser escrita en el lenguaje que pueda ser entendido por el mayor número de gente”.

En el debat intervé Pereda, que diu a Galdós: “Los escritores catalanes piensan en catalán; por consiguiendo el idioma catalán es el jugo de su literatura”, i li explica que si escrivissin en castellà serien mediocres. El mateix Oller respon a Galdós que “no puedo ponderarle la dificultad con la que tropezaría para hallar en paleta castellana cuando pinto, los colores que me son familiares de la catalana... ¿No cree usted que el lenguaje es la concreción del espíritu?”. En el debat també intervenen Varela, Menéndez Pelayo i Clarín, que escriu a Oller: “Para mí será una gran satisfacción contribuir a la comunicación constante y amistosa entre literatos castellanos y catalanes”. La relació de Clarín i Menéndez Pelayo amb Catalunya s'analitza en un parell de textos sagaços, que connecten amb un altre centrat en el liberalisme espanyol i Giner de los Ríos.

Tot seguit passem al bloc central del llibre que se centra en la generació del 98, amb diversos articles sobre la complicada relació de Valle-Inclán amb Catalunya i la recepció de les seves estrenes a Barcelona. Però sens dubte l'escriptor d'aquest període que més s'esforça per entendre el “problema català” és Unamuno; Sotelo analitza l'evolució dels seus plantejaments des del fonamental *En torno al casticismo* fins als seus posiciona-

ments posteriors, sobre els quals Pere Corominas recrimina en una carta l'escriptor de Bilbao: “Hubo un tiempo en que movió usted el alma hacia Barcelona... Mas luego se produjo aquí algo impenetrable, duro y para usted odioso y el fuego de su anhelo se enfrió lentamente hacia el desengaño y la indiferencia. Es posible que ahora esté en el periodo de la hostilidad”. Un altre intel·lectual català amb qui Unamuno manté correspondència, plena d'admiració però no exempta de tensió, és Joan Maragall, les reflexions del qual sobre la decadència d'Espanya el porten al pragmatisme expressat en una carta a Joaquim Freixa: “La qüestió per Catalunya és europeïtzar-se, tallant més o menys lentament la corda que la lliga a la Morta”. La mor-

Llegint Unamuno o Maragall veiem que els arguments de fa un segle continuen sobre la taula

Sotelo analitza tres autors que es van moure amb fluïdesa en totes dues llengües: D'Ors, Sagarra i Pla

ta és, evidentment, Espanya, a la qual en la cèlebre *Oda* diu “Adéu”.

A continuació el llibre analitza la relació de Juan Ramón amb Catalunya a través de Zenobia i dedica una especial atenció a la figura de l'escriptor i crític Alexandre Plana i a les seves destacades ressenyes d'obres literàries espanyoles publicades en els anys de la Gran Guerra precisament a *La Vanguardia*. En la part final hi ha diversos textos dedicats a tres autors catalans que es van moure amb fluïdesa entre les dues cultures i les dues llengües: Eugeni D'Ors, Josep Maria de Sagarra i Josep Pla. Són peces més breus, que donen interessants pinzellades –l'evolució, o potser deriva, intel·lectual de D'Ors; la perspicàcia de les observacions de Pla sobre el món cultural madrileny...–, però no aprofundeixen tant com en el cas dels assajos dedicats a figures com Oller, Menéndez Pelayo, Unamuno, Valle o Maragall entre d'altres, que conformen el gruix del llibre.

L'interès d'aquesta obra de Sotelo Vázquez és doble: d'una banda, pot ajudar a entendre aspectes del present en vista de la producció literària de destacats autors del passat, però d'altra banda i sobretot, presenta una sèrie d'assajos culturals i filològics escrits amb rigor acadèmic que mereixen ser llegits per ells mateixos, més enllà de les connexions amb l'actual moment polític que el lector vulgui establir. |